

Folketingets Kommunaludvalg
Christiansborg

Finansministeren

6. oktober 2010

Svar på Kommunaludvalgets spørgsmål nr. 243 af 29. september 2010 (Alm. del).

Spørgsmål:

Ministeren bedes oversende sit talepapir til brug for besvarelse af samrådsspørgsmål AI-AK vedr. kommunernes dårlige økonomi i forbindelse med det åbne samråd i Kommunaludvalget den 28. september 2010.

Svar:

Hermed fremsendes talepapir i forbindelse med besvarelsen af samrådsspørgsmål AI-AK i Kommunaludvalget den 28. september 2010.

Det bemærkes, at det talte ord gælder.

- Som generel indledning til besvarelsen af spørgsmålene vil jeg gerne knytte nogle bemærkninger til den økonomiske situation, som Danmark står i, så baggrunden for regeringens politik står klar.
- Vi har for nylig fremlagt en ny Økonomisk Redegørelse, som peger på, at dansk økonomi er i moderat fremgang efter det store fald i produktion og efterspørgsel i kølvandet på finanskrisen.
- Fremgangen i år er blandt andet en konsekvens af det store fald i renterne og den usædvanligt lempelige økonomiske politik, som regeringen har ført i år og sidste år.
- Det har holdt hånden under dansk økonomi og begrænset de menneskelige omkostninger ved krisen. Faldet i beskæftigelsen er således bremset op, og ledigheden er steget betydeligt mindre end tidligere ventet.
- Det ser faktisk ud til, at det fald i beskæftigelsen, som var en konsekvens af krisen, nu ser ud til at være hørt op. Vi er dermed

kommet igennem krisen med en registreret ledighed og bruttole-
dighed, som er mindre end i alle år fra 1990 og frem til 2006.
Også langtidsledigheden er moderat i historisk lys.

- Samtidig er de offentlige overskud imidlertid vendt til underskud, som alene i år skønnes til 80 mia. kr. Det er modstykket til den meget ekspansive økonomiske politik samt faldet i den private beskæftigelse.
- Det er uomgængeligt, at vi skal tilpasse de offentlige udgifter og indtægter, så den offentlige gældsopbygning bremses. Det er ikke en særskilt dansk udfordring. Stort set alle vestlige lande er eller skal i gang med genopretningen af de offentlige finanser, og udfordringerne er i de fleste lande større end i Danmark.
- Det er afgørende med en klar og helt konkret plan for konsolideringen af finanserne, så tilliden til og troværdigheden om finans- og fastkurspolitikken bevares.
- Prisen for svigtende tillid er høj og kontant, som vi har set det siden årsskiftet, hvor en række sydeuropæiske lande er blevet ramt af finansiel uro og stigende renter på grund af usikkerhed om den politiske vilje til at sikre en sund økonomi.
- Regeringen og Dansk Folkeparti har på den baggrund indgået Aftale om genopretning af dansk økonomi. Med aftalen styrkes de offentlige finanser gennem tiltag for i alt 24½ mia. kr. frem mod 2013, og konsolideringen påbegyndes næste år.
- Dermed indfris den henstilling, Danmark i juli modtog fra EU, om en stramning af finanspolitikken på gennemsnitligt ½ pct. af BNP om året i 2011-2013.
- Med genopretningsaftalen bruger regeringen hele paletten af virkemidler for at nedbringe de offentlige underskud:
 - Vi sænker realvæksten i det offentlige forbrug i forhold til det, der hidtil er planlagt efter i 2015-planen.
 - Vi øger skatteindtægterne navnlig gennem den midlertidige suspension af de automatiske reguleringer af beløbs-

grænserne i skattesystemet og udskydelsen af den planlagte forhøjelse af topskattegrænsen.

- Og vi gennemfører en reform af dagpengesystemet ved at afkorte dagpengeperioden fra 4 til 2 år, så arbejdsudbuddet øges på lidt længere sigt. Det betyder, at genopretningsspakken kan øge arbejdsudbuddet med godt 10.000 personer.
- Jeg er så i dag blevet bedt om at forholde mig til de tilpasninger af økonomien, som kommunerne aktuelt gennemfører.
- Her vil jeg for det første gerne understrege, at det står klart, at det offentlige forbrug og de kommunale budgetter siden 2001 er steget meget markant.
- Når 2010 er gået forventer vi således en stigning i det samlede offentlige forbrug på knap 70 mia. kr. siden 2001 – det er vel og mærke efter korrektion for den almindelige pris- og lønudvikling.
- Det samlede offentlige forbrug har dermed aldrig før udgjort en større andel af den samlede økonomi (BNP).
- Langt den største del af stigningen i forbruget er prioriteret til den borgernære service i kommuner og regioner, herunder socialområdet og sundhedsområdet.
- Som jeg nævnte tidligere, er regeringens aftale med Dansk Folkeparti om genopretningen af dansk økonomi afgørende for at imødegå de økonomiske udfordringer, som vi står over for.
- Det er inden for rammerne af denne aftale, at regeringen og KL har indgået en økonomiaftale for 2011, der indebærer, at kommunernes aktuelle høje budgetramme for 2010 kan videreføres i 2011 – og frem til 2013.
- Kommunerne kan således holde uændrede budgetter de kommende år og bruge de samme penge i 2011, som der er budgetteret med i 2010. Og budgetterne reguleres tilmed med stigningen i priser og lønninger og med reguleringer som følge af DUT.

- Uændrede budgetter er værd at lægge mærke til. Det er ikke det, der er situationen i ret mange andre lande, som vi normalt sammenligner os med.
- Kommunerne står aktuelt i den situation, at deres regnskaber for 2009 som bekendt viste en massiv budgetoverskridelse og dermed også en massiv overskridelse af de aftalte rammer for kommunernes økonomi.
- Merforbruget i 2009 illustrerer imidlertid også, at de utallige historier om kommunale nedskæringer, som regeringen ofte har måttet høre for, i realiteten dækkede over et betydeligt overforbrug i kommunerne.
- På grund af budgetoverskridelserne i 2009 er kommunerne gået i gang med at rette op på økonomien. Kommunerne har således igangsat en proces for at tilpasse økonomien i 2010 med henblik på at overholde de aftalte udgiftsniveauer i 2011.
- 2010 kan på den baggrund betragtes som et overgangstår mellem det meget høje niveau i 2009 og det aftalte niveau for 2011.
- Den dårlige økonomistyring i 2009 er således baggrunden for, at en række kommuner er nødt til at stramme op for at kunne leve op til rammerne for 2010 og aftalen for 2011.
- Det er altså kommunernes eget ansvar – og ikke regeringens!

Om genopretningsaftalen

- Med regeringen og Dansk Folkepartis Aftale om genopretning af dansk økonomi indfris den henstilling, som Danmark i juli modtog fra EU, om en stramning af finanspolitikken på gennemsnitligt $\frac{1}{2}$ pct. af BNP om året i 2011-2013, svarende til en styrkelse af de offentlige finanser strukturelt med i alt $1\frac{1}{2}$ pct. af BNP i 2011-2013.
- Opgjort i kroner svarer henstillingen til en strukturel forbedring af de offentlige finanser på cirka 27 mia. kr. over de næste tre år.

- Omkring 5 mia. kr. af den nødvendige forbedring tilvejebringes ved at starte tilbagerulningen af de midlertidige finanspolitiske lempelser, som regeringen har gennemført i år og sidste år.
- Den resterende strukturelle saldoforbedring på 22 mia. kr., følger af Genopretningsaftalen, der som nævnt indeholder tiltag for i alt 24½ mia. kr., som efter tilbageløb via afgiftssystemet mv. svarer til en strukturel styrkelse af de offentlige finanser på omkring 22 mia. kr.
- I Konvergensprogrammet var det forudsat, at de reale ressourcer til offentlig service fastholdes uændret i 2011-2013. Det tilvejebringer isoleret set 13½ mia. kr. set i forhold til den planlagte forbrugsvækst i 2015-planen.
- I selve genopretningsaftalen blev der herefter gennemført en række konkrete omprioriteringer af de offentlige udgifter for i alt 10 mia. kr. over de næste tre år. De konkrete omprioriteringer betyder, at den faktiske planlagte realvækst i det offentlige forbrug skønnes til 0,6 pct. fra 2010 til 2013, som finansieres gennem budgetforbedringer på andre områder.
- Den beskedne offentlige forbrugsvækst i 2011-13 skyldes således primært, at merudgifterne for 10 mia. kr. til de prioriterede områder (sundhed, flere i uddannelse, svage og udsatte mv.) forudsættes at vedrøre offentligt forbrug, mens budgetforbedringerne for 10 mia. kr. også knytter sig til andre områder.
- Det gælder for eksempel fastholdelsen af udviklingsbistanden i kroner på 2010-niveauet og nedsættelsen af børnefamilieydelsen.
- Merudgifterne til offentligt forbrug fra 2010 til 2013 finansieres således krone-for-krone af budgetforbedringer på andre områder.
- De aftaler og udspil, som regeringen har indgået eller lagt frem indtil nu, ligger fuldstændig inden for den forudsatte økonomiske ramme i genopretningsaftalen.
- Det gælder økonomaftalerne for 2011 med KL og Danske Regioner, og det gælder regeringens finanslovsforslag for 2011.

Om forudsætningerne for genopretningsplanen

- Det har så været hævdet, at et evt. merforbrug i 2010 skulle underminere genopretningsaftalen og indfrielsen af EU-henstillingen fra juni.
- Det er imidlertid forkert.
- Ifølge henstillingen skal Danmark sikre en gennemsnitlig årlig finanspolitisk stramning på mindst ½ pct. af BNP i 2011, i 2012 og i 2013. Og det er netop sikret med genopretningsaftalen – uanset udviklingen i 2010.
- Så i den henseende er det ikke relevant for indfrielsen af henstillingen, om realvæksten i det offentlige forbrug i 2010 overstiger skønnet i augustredegerelsen.
- Det afgørende i forhold til de langsigtede udfordringer er, at de aftaler, vi har indgået for forbrugsudgifterne i 2011, bliver overholdt, og at væksten i serviceudgifterne bringes ned i 2011, 2012 og 2013.

Kommunernes økonomi i 2010

- I kommunerne er der indikationer på et højere forbrug i 2010 end forudsat i budgetterne.
- Det var blandt andet baggrunden for, at regeringen medio september indbød KL til et møde omkring udgiftsudviklingen i kommunerne i 2010 og 2011.
- Regeringen tilkendegav på mødet, at det er vigtigt, at kommunerne overholder rammerne for 2010. Og vi har derfor henstillet, at kommunerne gør alt, hvad de kan for at fremrykke tilpasninger til 2010.
- KL tilkendegav på mødet, at kommunerne i øjeblikket er i fuld gang med tilpasninger af økonomien. Men det er samtidig klart, at en omstilling af økonomien tager tid.
- Vi forventer derfor først at se resultaterne af kommunernes tilpasninger i anden halvdel af 2010.

- Det er mit klare indtryk, at kommunerne til fulde har erkendt alvoren i situationen, og at kommunerne arbejder målrettet på at få økonomien tilbage på rette spor.
- KL redegjorde på mødet endvidere for status for budgetlægningen for 2011.
- Her er meldingen helt klar. Kommunerne vil leve op til de aftalte rammer for økonomien i 2011. De foreløbige meldinger er således, at kommunerne budgetterer under den aftalte ramme.
- De foreløbige tilbagemeldinger i forhold til budgetterne for 2011 understøtter således vores forventninger til, at kommunerne er i færd med at gennemføre en tilpasning af økonomien, så det massive merforbrug i 2009 afløses af, at kommunerne fremadrettet lever op til de aftalte rammer.
- Vi har aftalt at mødes med KL igen primo november, hvor kommunerne på ny skal redegøre for status for 2010 samt resultatet af budgetlægningen for 2011.

* * *

Bedre styringsmekanismer

- Det er helt centralt, at kommunerne får bedre styr på økonomien i de kommende år, og at de aftaler, vi indgår, bliver overholdt. Der vil ikke være plads til massive budgetoverskridelser i kommunerne, som vi så det i 2009.
- Vi har derfor tidligere på året taget initiativ til at styrke den fremadrettede styring af den kommunale økonomi.
- Styringen hviler på en naturlig forudsætning om, at de indgåede aftaler mellem regeringen og KL skal overholdes - det gælder både i forhold til budgetter og regnskaber.
- Regeringen og Dansk Folkeparti har med Aftalen om genopretning af danske økonomi taget initiativ til en justering af de rammer, som aftalesystemet fungerer inden for.

- Formålet er at styrke kommunernes incitament til at overholde de aftalte rammer. Det understøttes blandt andet ved følgende initiativer:

- 1) Det betingede bloktilskud er blevet forhøjet fra 1 mia. kr. til 3 mia. kr. og justeres, så det betinges af, at kommunerne både i budgetter og regnskaber overholder de aftalte økonomiske rammer.
- 2) Den individuelle modregning i den nuværende skatte-sanktionsmekanisme styrkes, så incitamentet til at overholde aftaler om skatten bliver stærkere.

Justeringen indebærer, at de kommuner, der har hævet skatten, første år individuelt modregnes 75 pct. af merindtægten i bloktilskuddet, mens modregningen andet og tredje år vil udgøre 50 pct. I det fjerde år vil den individuelle modregning udgøre 25 pct. Den resterende andel af skattestigningen modregnes kollektivt.

Kommuner, der vedtager en skattestigning i overensstemmelse med en evt. tildelt andel af en ramme til skatteforhøjelser, vil selvfølgelig blive friholdt for en eventuel individuel modregning.

- Initiativerne vil have fuld virkning fra og med budgetterne for 2011.
- For at understøtte kommunernes økonomistyring er regeringen og KL endvidere enige om, at kommunerne fremover skal udarbejde halvårsregnskaber.
- Halvårsregnskaberne skal styrke den lokale økonomiopfølgning og understøtte en stærkere dialog mellem kommunerne med henblik på at sikre overholdelse af budgetterne.
- De nye initiativer er formentlig samtidig en væsentlig del af forklaringen på, at kommunerne i øjeblikket gennemfører en tilpasning af økonomien, så de fra 2011 fuldt ud kan leve op til de aftalte rammer både i budgetter og regnskaber.

Bedre ressourceudnyttelse i kommunerne

- Uændrede rammer for kommunernes samlede serviceudgifter betyder ikke, at alt går i stå. Tværtimod giver det anledning til at skærpe kommunernes fokus på de muligheder, som kommunerne har for at få mere ud af deres ressourcer.
- De kommende år er således en oplagt anledning for kommunerne til at nytænke opgaveløsningen og overveje prioriteringen af eksisterende ressourcer.
- Dermed kan kommunerne inden for den aftalte ramme frigøre et økonomisk råderum, der kan bruges til at udvikle den borgernære service i den enkelte kommune.
- Gensidighedsaftalen mellem regeringen og KL indebærer, at kommunerne – ved omprioriteringer og effektiviseringer – selv skal frigøre 2½ mia. kr. til service fra 2009 til 2013. Og at regeringen tilsvarende skal fremlægge initiativer, der frigør 2½ mia. kr. i kommunerne.
- Det er aftalen, at de 5 mia. kr. skal forblive i kommunerne til service til borgerne. Det er altså ikke penge, som kommunerne skal spare eller aflevere til staten.
- Sidste år fremlagde regeringen initiativer, som frigør godt 600 mio. kr. i kommunerne i 2011. Det drejede sig bl.a. om afbureaukratiseringer på beskæftigelsesområdet og en indsats i forhold til sygefravær.
- Med aftalen for 2011 har regeringen præsenteret en række nye initiativer, som frigør yderligere 500 mio. kr. i kommunerne i 2011.
- En stor del af de nye initiativer vedrører afbureaukratisering med afsæt i den store forenklingsplan "Mere tid til velfærd", som indgik i aftalen om Finansloven for 2010. Der er hovedsageligt tale om afbureaukratisering af statslige regler på det sociale område, børneområdet, folkeskolen, ældreområdet og på integrationsområdet.
- Herudover er der også en række andre veje til bedre ressourceudnyttelse. Det drejer sig fx om indsatsen i forhold til sygefravær, me-

re effektivt indkøb, øget konkurrenceudsættelse samt mere effektiv organisering af de administrative opgaver.

- Lad mig derfor kort opsummere: Med Genopretningsaftalen og aftalen om kommunernes økonomi for 2011 er sporene lagt for den kommunale økonomi frem mod 2013. Aftalerne giver kommunerne mulighed for i de kommende år at fastholde den aktuelle høje budgetramme.
- Kommunerne har forstået budskabet og er i gang med at foretage en tilpasning af økonomien fra de massive budgetoverskridelser i 2009 til det aftalte niveau for 2011. Og de nye styringsmekanismer vil fremadrettet understøtte aftaleoverholdelsen i kommunerne.
- Samtidig er der gode muligheder for at udvikle den kommunale service og få mere for pengene i kommunerne. Det er gensidighedsaftalen mellem regeringen og KL et klart bevis på.
- Jeg bliver løbende spurgt, om regeringen kunne have løst opgaven bedre, og om vi i bagklogskabens klare lys ville have prioriteret anderledes.
- Afslutningsvis vil jeg derfor gerne fremhæve, at baggrunden for, at vi i disse år kan holde hånden under økonomien i det omfang, som vi gør, er, at regeringen har ført en ansvarlig økonomisk politik i de gode år.
- Vi har ført en sund og velovervejet økonomisk linje i de gode tider, ligesom vi i den aktuelle situation påtager os et ansvar for at håndtere de mere svære tider.
- Vi har således brugt de gode år fra 2001 til 2008 til at nedbringe gælden i et hurtigere tempo end det, den tidligere regering planlagde efter i den oprindelige 2010-plan. Nettogælden blev i perioden reduceret med 384 mia. kr. og vendt til en nettoformue i 2007.
- Danmark havde også det største overskud på de offentlige finanser [i forhold til BNP] blandt samtlige EU-lande i perioden 2005 til 2008, og den strukturelle offentlige saldo lå over det opstillede målinterval i årene frem til finanskrisen eskalerede i 2008.

- Samtidig har vi målrettet tildelt flere penge til den borgernære service i regioner og kommuner.
- Derfor står vi netop nu samlet set i en meget gunstigere situation end mange andre lande. Den ansvarlige politik med store offentlige overskud har således betydet, at vi har kunnet føre en meget lempelig finanspolitik til at afbøde krisens virkninger for det danske samfund.
- Nu siger vi så, at vi af hensyn til genopretningen af økonomien er nødt til at holde fast i det høje udgiftsniveau og i en årrække ikke lade det stige yderligere.
- De tilpasninger, vi ser i kommunerne, er ikke resultatet af regeringens prioriteringer, men skyldes kommunernes massive overforbrug i 2009. Den manglende styring i kommunerne gør, at de nødvendigvis må rette op på økonomien.
- For at understøtte dette og for fremadrettet at sikre, at kommunerne lever op til de aftaler, som vi indgår, har regeringen sammen med Dansk Folkeparti styrket rammerne for aftalesystemet.
- Det sikrer, at der er troværdighed om aftalesystemet – og troværdighed om den samlede økonomiske politik.

Med venlig hilsen

Claus Hjort Frederiksen